

บทที่ 2

การสำรวจแนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ เป็นการวิจัยที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการศึกษาของชาติที่ต้องการดำรงการเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแคโรล โบลุมและมาเซีย รวมทั้งแนวคิดของนักการศึกษาอื่น ๆ ที่มีแนวคิดสอดคล้องกัน เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การสำรวจแนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนมีสาระต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง
  - 1.1 ความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพ
  - 1.2 ความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง
2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน
  - 2.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
  - 2.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
3. ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
  - 3.1 แนวคิดด้านจิตพิสัย
  - 3.2 ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแคโรล โบลุมและมาเซีย
  - 3.3 ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของนักการศึกษาอื่น ๆ ที่มีแนวคิด สอดคล้องกับแนวคิดด้านจิตพิสัยของแคโรล โบลุมและมาเซีย
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนด้านจิตพิสัย
  - 5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
  - 5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพ

1. การสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง

การศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพ

ความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพ (องค์การอนามัยโลก, 2529; พรสุข หุ่นนิรันดร์, 2534 ; พิสมัย จันทวิมล, 2541; กฎบัตรอตตาวา อ้างถึงในประเวศ ะสี, 2541; ประเวศ ะสี, 2543; Laffrey, 1985; Green and Kreuter, 1991; Pender, 1996) สามารถสรุปได้ ดังนี้

การสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการของการเพิ่มสมรรถนะให้สามารถควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพ และเป็นผลให้บุคคลมีสุขภาพดีขึ้น โดยมีเป้าหมายโดยตรงไปสู่ความเจริญงอกงามในการควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพ ทั้งทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อลดสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีผลในการสร้างสุขภาพ สร้างความรู้ ให้แนวคิดที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทย พุทธศาสนา และค่านิยมในทางบวกต่อการมีสุขภาพดีในหมู่ประชาชน ครอบครัว และสังคม จะทำให้ประชาชนมีอำนาจมากขึ้นในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพตนเอง ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม

หลักในการสร้างเสริมสุขภาพ มี 4 ประการ ดังนี้

1. การสร้างนโยบายสาธารณะที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ (Build Healthy Policy) หมายถึง การกำหนดนโยบายสาธารณะใด ๆ ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพด้วย
2. การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ (Create Supportive Environment) หมายถึง สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ ทางชีวภาพ และทางสังคม จะต้องร่วมมือกัน สะอาด ปราศจากมลพิษ มีความปลอดภัย และความเอื้ออาทรต่อกัน
3. การส่งเสริมการดำเนินงานโดยชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (Strengthen Community) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในงานสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการพัฒนาชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
4. การพัฒนาทักษะให้กับทุกคน (Develop Personal Skills) ด้วยการให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร การศึกษาด้านสุขภาพ และการเพิ่มพูนทักษะในการดำรงชีวิต เป้าหมาย คือให้สามารถควบคุมสุขภาพของตนเองและสภาพแวดล้อมได้ หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ กินอาหารที่ถูกต้อง คือ กินพอประมาณได้สัดส่วน ครบถ้วน กินผักผลไม้มาก ๆ ช่วยป้องกันโรคอ้วน เบาหวาน โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคสมองเสื่อม

1.2 ขอบเขตของการสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง

ขอบเขตของนักเรียนหญิง (สุชาติ โสมประยูร และคณะ, 2542; เขียวชัย เขียววรรณ, 2544) หมายถึง นักเรียนหญิงที่อยู่ในวัยเรียนในโรงเรียน ส่วนคำว่าสร้างเสริมสุขภาพ นั้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของสุขภาพจากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษาในหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้นความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิง ในการวิจัยนี้จึงหมายถึง การปลูกฝังเพิ่มเติมให้นักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้ ความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม และการตัดสินใจอย่างเหมาะสมในด้านสุขภาพ 10 ข้อ ดังนี้ คือ

1. สามารถวิเคราะห์การเจริญเติบโตและพัฒนาการของตนเองและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เติบโตสมวัย
2. ยอมรับและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และการพัฒนาการทางเพศได้
3. เข้าใจในคุณค่าของความเป็นเพื่อน ความเสมอภาคทางเพศ สามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้
4. เข้าใจเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และวิธีปฏิบัติเพื่อสุขภาพดี
5. มีทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาชีวิตด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
6. รู้และเข้าใจถึงความเสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ที่มีอันตรายถึงชีวิต และการตั้งครภภิโดยไม่ตั้งใจ
7. สามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากภาวะโภชนาการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
8. มีทักษะการจัดการอารมณ์ ความเครียด และการฝึกจิต
9. มีการตัดสินใจและการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญภัยอันตราย และสถานการณ์ที่คับขันด้านสารเสพติด
10. มีการตัดสินใจและการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญภัยอันตรายและสถานการณ์คับขันด้านความรุนแรง

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

2.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอน (ทิสนา แชมมณี, 2545; Kaplan, 1964 อ้างถึงใน ทิสนา แชมมณี, 2545; วรรณิ โสมประยูร, 2548; Saylor and Others, 1981; Joyce and Weil, 1986; Joyce and Others, 1992) หมายถึง แบบแผน (Pattern) หรือกระบวนการของการที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องเป็นไปอย่างมีระบบ เป็นระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ผ่านขั้นตอนการดำเนินการศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันและแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการเรียน การสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด และต้องได้รับการตรวจสอบ พิสูจน์ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น

รูปแบบการเรียนการสอนโดยทั่วไปมี 5 แบบหรือ 5 ลักษณะ คือ

- 1) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกในลักษณะของ

การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์ กายภาพ สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์

2) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูด และเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตร คณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว

4) รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกทาง แผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

5) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal) ได้แก่ ความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ตัวแปรต่าง ๆ ของสถานการณ์ ปัญหาใด ๆ รูปแบบทางศึกษาศาสตร์ มักเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ เป็นส่วน ใหญ่

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยทั่วไปมักมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดหรือความเชื่อพื้นฐานที่เป็นหลักของรูปแบบ
2. มีการบรรยาย หรืออธิบายภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการ ที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ของระบบให้สามารถ นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการพิสูจน์ทดสอบถึงประสิทธิภาพของระบบนั้น
4. มีการอธิบาย หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนอื่นจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (Joyce & Weil, 1978; Joyce and Weil อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2545; ทิศนา แคมมณี, 2546) จะต้องเป็นไปอย่างมีระบบ มีการศึกษาหลักการ แนวคิดและ ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนและ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นต้องได้รับการตรวจสอบพิสูจน์ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบ การเรียนการสอนนั้น สามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาได้ดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนา หรือการสร้างระบบ หรือรูปแบบการเรียนการสอนให้ชัดเจน
- 2) ศึกษาหลักการ/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ต้องการนำมาพัฒนา เป็นรูปแบบเพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้ รอบคอบขึ้นซึ่งจะทำให้รูปแบบหรือระบบมีความมั่นคง
- 3) การศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญที่

จะช่วยให้ระบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดองค์ประกอบ และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลาย การนำข้อมูลจากความเป็นจริงมาใช้ในการสร้างรูปแบบจะช่วยขจัด หรือป้องกันปัญหาอันทำให้ระบบนั้นขาดประสิทธิภาพ

4) การกำหนดองค์ประกอบของระบบ นำแนวคิดสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มากำหนดหลักการเป้าหมายและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นที่จะทำให้รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งกำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญ รายละเอียดและองค์ประกอบได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ

5) การจัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและการดำเนินการขั้นต่อไป

6) การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ชั้นนี้เป็นชั้นที่ยุ่งยากและต้องใช้ความคิดรอบคอบมาก ผู้สร้างระบบต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใดสิ่งใดควรมาก่อนหลัง สิ่งใดสามารถเดินคู่ขนานไปได้ ชั้นนี้เป็นชั้นที่อาจใช้เวลาในการพิจารณา

7) การจัดแผนผังระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่าง ๆ กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบมาใช้ เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำรูปแบบการสอนไปใช้

8) การทดลองใช้ระบบ เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น โดยนำรูปแบบมาทดลองใช้ ซึ่งการปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ ใช้ข้อมูลการประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมากขึ้น

9) การประเมิน ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบใด ๆ แล้วได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

10) การปรับปรุงระบบ นำผลการทดลองมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

3.1 แนวคิดด้านจิตพิสัย

จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นจุดประสงค์การสอนที่เน้นการแสดงออกทางความรู้สึกอารมณ์ และทัศนคติต่อบุคคล ความคิด หรือสิ่งต่าง ๆ

การเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างจิตสำนึก หรือเจตคติที่ดีต่อสุขภาพนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ดังนั้นการเรียนการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาจิตพิสัยเพื่อเสริมสร้างสุขภาพนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ได้ผลดีนั้น จะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยเป็นสำคัญ

จิตพิสัย (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2529 ;

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2531; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521 อ้างถึงในบุญทอง บุญทวี, 2534; สุรพันธ์ ตันศรีวงศ์, 2538 ; Thurstone, 1967) หมายถึง ความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยมที่เกิดขึ้นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีต่อบุคคล สิ่งของ เหตุการณ์ หรือประเด็นต่าง ๆ ทั้งทางบวกและลบ หรือเป็นกลาง ซึ่งจะทำให้เกิดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะเห็นด้วย พอใจ สนับสนุน อยากรปฏิบัติในกรณีนี้เห็นด้วย หรือต่อต้านไม่อยากรปฏิบัติในกรณีที่ไม่เห็นด้วย หรือเฉย ๆ ในกรณีที่เป็นกลาง องค์ประกอบของจิตพิสัยมี 3 ด้าน (Triandis, 1971) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ซึ่งจะใช้ในการสรุปความหรือรวมเป็นความเชื่อในการประเมินสิ่งเร้านั้น ๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) การที่บุคคลมีความรู้สึกหรืออารมณ์ต่อสิ่งเร้านั้น ๆ จะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงจิตพิสัย อาจทำได้ใน 3 ลักษณะ (Triandis, 1971) ดังนี้

1. เปลี่ยนความเชื่อโดยการรับข้อมูลใหม่จากบุคคลอื่นหรือผ่านทางสื่อสังคม ทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ หรือมีความคิดว่าเข้าใจในสิ่งนั้น

2. เปลี่ยนความรู้สึกจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ จะทำให้บุคคลมีการประเมินค่าว่า สิ่งนั้นมีคุณค่าในทางบวกหรือทางลบต่อตนเอง จากนั้นบุคคลก็จะเกิดความรู้สึกหรือแสดงอารมณ์ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับสิ่งนั้น

3. เปลี่ยนพฤติกรรม จากการที่ปทัสถาน (norms) ของสังคมเปลี่ยนไป การถูกบังคับหรือการเลียนแบบผู้มีอิทธิพล แล้วบุคคลจะตัดสินใจว่า ความเชื่อและความรู้สึกของตนนั้นสอดคล้องกับปทัสถานของสังคมหรือไม่ หรือบุคคลที่ตนเองเคารพ เชื่อถือ เห็นด้วยหรือไม่ เมื่อเห็นด้วยแล้ว บุคคลก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องตาม

3.2 ทฤษฎีและแนวความคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูมและมาเซีย

แครทโวล บลูมและมาเซีย (Bloom, 1959; ทิศนา แคมมณี, 2546) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (Cognitive domain) 2) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective domain) และ 3) ด้านทักษะ (Psychomotor domain) ซึ่งในด้านเจตคตินั้น สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอนของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของแครทโวล บลูม และมาเซีย (Krathwohl, 1993; Bloom and Marsia; Krathwohl, Bloom and Masia, 1964; Joyce and Weil, 1996 อ้างถึงในทิศนา แคมมณี, 2546) ได้ดังนี้

1. การรับรู้ค่านิยม (Receiving or Attending)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียนอย่างไร้ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมเป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- การรู้ตัว (Awareness)
- การเต็มใจรับรู้ (Willingness)
- การควบคุมการรับรู้ (Control)

2. การตอบสนองค่านิยม (Responding)

ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจใน ค่านิยมนั้นแล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้นเป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ดังนี้

- การยินยอมตอบสนอง (Acquiescence in Responding)
- การเต็มใจตอบสนอง (Willingness to Respond)
- ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response)

3. การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Valuing)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- การยอมรับในคุณค่านั้น (Acceptance of a Value)
- การชื่นชอบในคุณค่านั้น (Preference for a Value)
- ความผูกพันในคุณค่านั้น (Commitment)

4. การจัดระบบค่านิยม (Organization)

เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน และรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่นๆของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสำคัญดังนี้

- การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น (Conceptualization of Value)
- การจัดระบบคุณค่านั้น (Organization of a Value System)

5. การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by Value)

ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอโดยติดตามผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลป้อนกลับ ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- การมีหลักยึดในการตัดสินใจ (Generalization set)
- การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย (Characterization)

การดำเนินตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้นต้องอาศัยเวลา โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 และ 5 ต้องการเวลาในการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในผู้เรียนแต่ละคน

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตาม ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูมและมาเซีย คือได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติจนเป็นนิสัย เกิดการพัฒนาความตระหนักจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรมหรือ จริยธรรมที่พึงประสงค์ นอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่นๆ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป

3.3 ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของนักการศึกษาอื่น ๆ ที่มีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูมและมาเซีย

3.3.1 ทฤษฎีและแนวคิดรูปแบบการเรียนโดยการชักค้ำน

จอยซ์และวีล (Joyce & Weil,1978; Joyce & Weil,1996 อ้างถึงในทิตนา แชมมณี , 2546: 29-30; ทิตนา แชมมณี, 2546) พัฒนาการตามแนวคิดของโอลิเวอร์และเชเวอร์ (Oliver and Shaver) เกี่ยวกับการตัดสินใจในประเด็นปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องค่านิยมที่แตกต่างกัน ปัญหาอันจะเป็นปัญหาส่วนตัวหรือทางสังคมที่ยากแก่การตัดสินใจ การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดคือ ความสามารถในการเลือกทางเลือกที่เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ น้อยที่สุด ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้วิเคราะห์ปัญหาแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น วิเคราะห์หาค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผลและแสดงจุดยืนของตนได้ ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการการชักค้ำนอันเป็นกระบวนการที่ใช้กันในศาล มาทดสอบผู้เรียนว่าจุดยืนที่ตนแสดงนั้นเป็นจุดยืนที่แท้จริงของตนหรือไม่ โดยการใช้คำถามชักค้ำนตรวจสอบความคิดย้อนกลับของนักเรียน พิจารณาความคิดเห็นอันเป็นจุดยืนของตน

วัตถุประสงค์ของแนวคิดนี้ คือ ช่วยให้ผู้เรียนรู้กระบวนการในการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด รวมทั้งวิธีการในการทำความเข้าใจในความคิดของตน เหมาะสำหรับการสอนสาระที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งยากแก่การตัดสินใจ

กระบวนการเรียนการสอนสามารถดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

- 1) นำเสนอกรณีปัญหา

ประเด็นปัญหาที่นำเสนอควรเป็นประเด็นที่มีทางออกให้คิดได้หลายคำตอบ ควรเป็น ประโยคที่มีคำว่า “ควร...” เช่น ควรมีความหมายให้มีการทำอย่างไรอย่างเสรีหรือไม่? ควร มี การจด ทะเบียนโสเภณีหรือไม่? ควรออกกฎหมายห้ามคนสูบบุหรี่หรือไม่? อย่างไรก็ตามควรหลีกเลี่ยงประเด็น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน วิธีการนำเสนออาจจะทำได้หลายวิธี เช่นการ อ่านเรื่องให้ฟัง การให้ดูภาพยนตร์ การเล่าประวัติความเป็นมา ครูต้องระลึกเสมอว่า การนำเสนอ ปัญหา นั้นต้องทำให้นักเรียนได้รู้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหา รู้ว่าใครทำอะไร เมื่อใด เพราะเหตุใด และมีแง่มุมของปัญหาที่ขัดแย้งกันอย่างไร ให้ผู้เรียนประมวลข้อเท็จจริงจากกรณีปัญหาและวิเคราะห์หา คำนิยมที่เกี่ยวข้องกัน

2) ให้ผู้เรียนแสดงจุดยืนของตนเอง

• ผู้เรียนเลือกจุดยืนของตนเองว่าจะเข้ากับฝ่ายใดและบอกเหตุผลของการเลือกนั้น

3) ผู้สอนซักค้านจุดยืนของผู้เรียน

ผู้สอนใช้คำถามที่มีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 ถ้ามีจุดยืนอื่นๆ ให้เลือกอีกผู้เรียนยังยืนยันที่จะเลือกจุดยืนเดิมนั้นหรือไม่เพราะอะไร

3.2 หากสถานการณ์แปรเปลี่ยนไป ผู้เรียนยังยืนยันที่จะเลือกจุดยืนเดิมนั้นหรือไม่ เพราะอะไร

3.3 ถ้าผู้เรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์อื่นๆจะยังยืนยันจุดยืนนี้หรือไม่

3.4 ผู้เรียนมีเหตุผลอะไรที่ยึดมั่นกับจุดยืนนั้น จุดยืนนั้นเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็น ปัญหา นั้นหรือไม่

3.5 เหตุผลที่ยึดมั่นกับจุดยืนนั้น เป็นเหตุผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่หรือไม่

3.6 ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสนับสนุนจุดยืนนั้นหรือไม่

3.7 ข้อมูลที่ผู้เรียนใช้เป็นพื้นฐานของจุดยืนนั้นถูกต้องหรือไม่

3.8 ถ้ายึดจุดยืนนี้แล้วผลที่เกิดขึ้นตามมาคืออะไร

3.9 เมื่อรู้ผลที่จะเกิดตามมาแล้ว ผู้เรียนยืนยันที่จะยึดถือจุดยืนนี้อีกหรือไม่

4) ผู้เรียนทบทวนจุดยืนในค่านิยมของตนเอง

ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือยืนยันในค่านิยมที่ยึดถือ

5) ผู้เรียนตรวจสอบและยืนยันจุดยืนใหม่หรือจุดยืนเก่าของตนเองอีกครั้งและผู้เรียนพยายาม หาข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาสนับสนุนค่านิยมของตนเพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ตนยึดถือนั้นเป็นค่านิยมที่แท้จริงของ ตน

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามทฤษฎีและแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้โดยการซัก ค้าน คือ ผู้เรียนจะเกิดความกระฉับกระสะบในความคิดของตนเองเกี่ยวกับค่านิยมและเกิดความเข้าใจในตนเอง รวมทั้งผู้สอนได้เรียนรู้และเข้าใจความคิดของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีการมองโลกในแง่บวกกว้างขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจของผู้เรียนด้วย

3.3.2 ทฤษฎีและแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติที่พัฒนาโดย แชฟเทลและแชฟเทล (Shaftel and Shaftel, 1982; Morry, 1999; Adam Blatner, 2002; ทิศนา ขัมมณี, 2546) ซึ่งให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลได้กล่าวไว้ว่าบุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคลก็เป็นผลมาจากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้างที่บุคคลอาจไม่รู้ตัวเลยก็ได้ การสวมบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ วิถีชีวิต ความเป็นตัวตนที่แท้จริง ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมา และนำมาศึกษาทำความเข้าใจกันได้ ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจตนเอง ในขณะเดียวกันการที่บุคคลสวมบทบาทของผู้อื่น ก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของแนวคิดนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจในความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้อื่นและเกิดการปรับเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม

กระบวนการเรียนการสอนสามารถดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. นำเสนอสถานการณ์และบทบาทสมมติ ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาและบทบาทสมมติที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงและมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน บทบาทสมมติที่กำหนดจะมีรายละเอียดมากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเปิดเผยความคิด ความรู้สึกของตนมาก บทบาทที่ให้ควรมีลักษณะเปิดกว้าง กำหนดรายละเอียดให้น้อย แต่ถ้าต้องการเจาะประเด็นเฉพาะอย่างบทบาทสมมติ อาจกำหนดรายละเอียดควบคุมการแสดงของผู้เรียนให้มุ่งไปที่ประเด็นเฉพาะนั้น

2. เลือกผู้แสดง ผู้สอนและผู้แสดงจะร่วมกันเลือกผู้แสดง หรือให้ผู้เรียนอาสาสมัครก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และการวินิจฉัยของผู้สอน

3. จัดฉาก การจัดฉากนั้นจัดได้ตามความพร้อมและสภาพการณ์ที่เป็นอยู่

4. เตรียมผู้สังเกตการณ์ ก่อนการแสดงผู้สอนจะต้องเตรียมผู้ชมว่าควรสังเกตอะไร และปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

5. แสดง ผู้แสดงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ผู้แสดงจะต้องแสดงออกตามบทบาทที่ได้รับให้ดีที่สุด

6. อภิปรายและประเมินผล การอภิปรายผลส่วนใหญ่จะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย การอภิปรายจะเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ การแสดงออกของผู้แสดง และควรเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้แสดงความคิดเห็นด้วย

7. แสดงเพิ่มเติม ควรมีการแสดงเพิ่มเติม หากผู้เรียนเสนอแนะทางออกอื่นนอกเหนือที่ได้แสดงไปแล้ว

8. อภิปรายและประเมินผลอีกครั้ง หลังจากการแสดงผลเพิ่มเติมกลุ่มควรอภิปรายและประเมินผล เกี่ยวกับการแสดงครั้งใหม่ด้วย

9. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสรุปผลการอภิปรายของกลุ่มตนและ หาข้อสรุปรวมหรือการเรียนรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับความรู้สึกความคิดเห็น ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมและ พฤติกรรมของบุคคล

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามทฤษฎีและแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ คือ ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความ คิดเห็น ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้อื่น รวมทั้งมีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น

3.3.3 กระบวนการสร้างเจตคติ ของการจัดการเรียนรู้วิชาสุศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2545: 315)

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่แทรกได้กับทุกเนื้อหา เน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็น ความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอน ดังนี้

1) สังเกต

ผู้เรียนพิจารณาข้อมูล เหตุการณ์ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ดีและเจตคติที่ไม่ดี

2) วิเคราะห์

ผู้เรียนพิจารณาผลที่เกิดขึ้นตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสม ได้ผลที่น่าพอใจ และการกระทำที่ไม่เหมาะสม ได้ผลที่ไม่น่าพอใจ

3) สรุป

ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากกระบวนการสร้างเจตคติของการจัดการเรียนรู้วิชา สุศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ ผู้เรียนจะเกิดการสังเกตพฤติกรรม ตนเองและนำมาแยกแยะพฤติกรรมตามเหตุผล พิจารณาถึงความเหมาะสม แล้วจึงเลือกปฏิบัติตาม พฤติกรรมที่เหมาะสมนั้น

3.3.4 กระบวนการสอนค่านิยมและจริยธรรม โดยโกวิท ประวาลพุกษ์

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2532) กล่าวถึงการพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมไว้ว่า ควรที่จะ พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม และ ดำเนินการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) กำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงปรารถนา
- 2) เสนอตัวอย่างพฤติกรรมในปัจจุบัน
- 3) ประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม

- 4) แลกเปลี่ยนผลการประเมิน
- 5) ฝึกพฤติกรรมโดยมีผลสำเร็จ
- 6) เพิ่มระดับความขัดแย้ง
- 7) ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง
- 8) กระตุ้นให้ผู้เรียนยอมรับตนเอง

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากกระบวนการสอนค่านิยมและจริยธรรม โดยโกวิท ประวาลพุกษ์ คือ ผู้เรียนได้ตรวจสอบและประเมินพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยนำมาเชื่อมโยงกับพฤติกรรมตนเองในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมการปฏิบัติที่ เหมาะสม

3.3.5 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development)

เพียเจต์ (Piaget) (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2545: 65-75; ทิศนา ข้ามมณี, 2546; Piaget, cited in Berkowitz and et al., 2008) อธิบายว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นและขึ้นกับวัย โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นใหญ่ ๆ คือ

1) เฮเทอโนมัส (Heteronomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำรับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางจริยธรรมมาจากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครู และเด็กที่โตกว่า เด็กจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และเชื่อว่ากฎเกณฑ์เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และถือว่าเป็นกฎที่จะต้องปฏิบัติตาม ช่วงอายุของเด็กในระยะนี้อยู่ระหว่าง 5-8 ปี

2) ออโทโนมัส (Autonomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำเชื่อว่ากฎเกณฑ์ คือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ และผู้ที่ใช้กฎเกณฑ์จะต้องให้ความร่วมมือและการนับถือซึ่งกันและกัน เป็นเรื่องที่สำคัญ เริ่มเมื่ออายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มมีความคิดว่าตนจะต้องมีกฎเกณฑ์ การใช้กฎเกณฑ์จะต้องร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่อมาโคลเบิร์ก (Kohlberg) ได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่องจากเพียเจต์ โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stage) รวมเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) คือ การตัดสินใจ โดยมุ่งที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ เด็กที่ถูกลงโทษจะคิดว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นผิด และจะหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น พฤติกรรมใดที่มีผลตามมาด้วยรางวัลและคำชม เด็กจะคิดว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกและจะกระทำซ้ำเพื่อหวังผลรางวัล

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี) คือ การตัดสินใจ โดยมีความมุ่งหมายที่จะได้ผล

ตอบแทนที่ตนพอใจ หรือต้องการซึ่งจะสนใจทำตามข้อบังคับ เพื่อประโยชน์และความพอใจของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้จะทำเพื่อสนองต่อความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....”

ขั้นที่ 3 ขั้นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี) คือ การตัดสินใจ โดยการคล้อยตามความเห็นชอบหรือชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน

ขั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี) คือ การตัดสินใจ โดยถือว่าตนมีหน้าที่ทำสิ่งนั้นในฐานะที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้นและสังคมนั้นคาดหวังที่จะให้ตนทำหน้าที่ตามกฎหมายที่ต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ขั้นการทำตามค่านิยมสามัญ (16 ปีขึ้นไป) คือ การตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้จะสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ขั้นนี้จะเน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่จะปฏิบัติตามโดยคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของบุคคล

ขั้นที่ 6 ขั้นการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่) คือ การตัดสินใจเพื่ออุดมคติอันยิ่งใหญ่ที่เป็นหลักประจำใจของตน บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้นับว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในขั้นสูงสุด

บุคคลแต่ละคนจะมีหรือไม่มีการพัฒนาหรือมีการพัฒนาเร็วช้าต่างกันเราสามารถวัดระดับจริยธรรมของบุคคลได้โดยดูจากเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บุคคลนั้นให้ และเราสามารถที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นจะทำให้บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำเรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น

วิธีการ

การสอนหรือพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม และขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคเบอร์ก ให้ความเข้าใจว่า เด็กในช่วงอายุต่าง ๆ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมไปตามลำดับขั้น และเด็กในชั้นเรียนแต่ละคนอาจจะมีขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เท่ากัน ดังนั้นครูจึงสอนจริยศึกษาให้เด็กทุกคนเหมือนกันหมดไม่ได้ ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์เด็กก่อนว่า เขามีขั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นใด แล้วจึงช่วยนำให้เขาได้พัฒนาขึ้นไปในขั้นสูงอีก 1. ขั้น โดยการพยายามจัดประสบการณ์ทางสังคมให้เหมาะสมกับพัฒนาการในขั้นนั้น

2) พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากการที่ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสภาพแวดล้อม การได้มีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น ซึ่งเขาจะสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะกับปัญหาเชิง

จริยธรรม ดังนั้นการให้เด็กได้เข้ากลุ่มทางสังคมต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาได้พัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว

3) ครูสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กให้สูงขึ้นได้ โดยการช่วยให้เด็กได้ฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมบ่อย ๆ และฝึกให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกัน และตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็น รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมด้วย เรื่องที่นำมาใช้ในการอภิปรายอาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันหรือเป็นเรื่องที่ครูสมมติขึ้นก็ได้ แต่สถานการณ์ควรมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงของผู้เรียน และควรเป็นปัญหาที่สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ตรงกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่เป็นอยู่ของผู้เรียน และในระดับที่สูงกว่า การเสนอสถานการณ์ปัญหานั้น อาจใช้สื่อ เช่น ภาพ สไลด์ ฟิล์มสตริป หรือวิดีโอทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหาชัดเจนขึ้น หรือหากใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติประกอบก็จะยิ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตัวละครและสถานการณ์นั้น ๆ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการให้ผู้เรียนแสดงเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจและอภิปรายร่วมกันนั้น อาจนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และเทคนิคอภิปรายกลุ่มแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้การอภิปรายมีประสิทธิภาพขึ้น

4) วิธีที่ครูสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กให้สูงขึ้นได้อีกวิธีหนึ่งก็คือ การช่วยจัดบรรยากาศในห้องเรียนและในโรงเรียนให้เอื้อต่อการที่เด็กจะสามารถแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งเชิงจริยธรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ได้อย่างเปิดเผย บรรยากาศในที่นี้หมายถึง บรรยากาศของเสรีภาพในการพูด แสดงความคิดเห็น การได้รับ การยอมรับ และการกล่าวหาต่าง ๆ

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ ครูต้องสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกถึงค่านิยมหรือแนวคิดของนักเรียน ทำให้ครูสามารถช่วยกระตุ้นพฤติกรรมที่เหมาะสมและลบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องออกไป โดยเน้นถึงสภาพของความเป็นจริงกับชีวิตประจำวันของนักเรียนมากที่สุด ให้นักเรียนได้เห็นถึงเหตุผลและยอมรับนำไปปฏิบัติ

3.3.6 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยใช้วิธีการทำความเข้าใจในค่านิยม (Values Clarification)

แรทส์ (Raths, 1966 อ้างถึงในทิตินา แชมมณี, 2546; อัมพรรัตน์ วัฒนโชติ, 2536; ทิตินา แชมมณี, 2546) ได้กล่าวว่าค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกยึดถือเป็นหลักหรือแนวทางในการดำรงชีวิต ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล บุคคลที่ไม่มีค่านิยมจะมีลักษณะโหล ไม่แน่ใจตัดสินใจช้า อาจมีลักษณะเฉื่อยชา เคว้งคว้าง ล่องลอย ทั้งนี้เพราะบุคคลนั้นขาดหลักและอุดมการณ์ในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต ซึ่งจะต่างกับบุคคลที่มีค่านิยมชัดเจนในการดำรงชีวิต แต่แต่ละบุคคลมีสิทธิที่จะคิดและเลือกยึดถือค่านิยมที่ตนเองพอใจ หน้าที่ของผู้สอน คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาค่านิยม

มาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตนเอง และการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจำงในค่านิยมที่ตนเองยึดถือ ซึ่งถ้าบุคคลมีความกระจำงแล้วก็อาจจะปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น

การทำให้เกิดความกระจำงในค่านิยม สามารถใช้คำถามให้เกิดความกระจำงในความคิด เพื่อเป็นการสำรวจและพิจารณาประกอบเหตุผลของตนเอง เช่น

- 1) ถ้าทำสิ่งนั้น จะเกิดผลอะไรขึ้นบ้าง
- 2) คุณรู้สึกอย่างไร หากสิ่งนั้นเกิดขึ้น
- 3) ถ้าคุณไม่ทำสิ่งนั้น อาจเกิดผลอะไรขึ้นบ้าง
- 4) หากผลนั้นเกิดขึ้น คุณจะรู้สึกอย่างไร
- 5) ผลใดที่คุณพอใจมากกว่ากัน

สำหรับการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ มีกระบวนการสอน 6 ขั้น ดังนี้

- 1) ขั้นการคิดอย่างอิสระ
- 2) ขั้นกำหนดทางเลือกหลาย ๆ ทาง
- 3) ขั้นพิจารณาไตร่ตรอง
- 4) ขั้นเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
- 5) ขั้นปฏิบัติตามทางเลือก
- 6) ขั้นปฏิบัติซ้ำจนเป็นประจำ

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับ คือ การสำรวจและพิจารณาค่านิยมประกอบเหตุผลของตนเองในประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง โดยยึดเอาค่านิยมที่ถูกต้องมาสรุปและยึดถือ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน

3.3.7 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ (สุวรรณค์ ใคว์ตระกูล, 2545: 397-399; ทิศนา แชมมณี, 2546; Barbara Hailey, 2001; Teaching Methods, 2009)

1) การเล่านิทาน

เป็นการสอนที่ใช้นิทานเป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สาระที่ต้องการ ซึ่งครูอาจใช้สื่อประกอบได้ เช่น นูนุ ภาพ แผ่นป้ายสำลี การ์ตูน เป็นต้น นิทานที่ใช้มีหลายประเภท เช่น นิทานปรัมปรา (Fairy Tale) นิทานท้องถิ่น (Legend) นิทานเทพนิยาย (Myth) นิทานเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Tales) นิทานคติธรรม (Fable) นิทานไม่รู้จบ (Cumulative Tales) และนิทานตลก (Humorous) นิทานใช้ได้ดีกับเด็กเล็กและเด็กประถมศึกษา สำหรับเด็กโตและเยาวชนนิทานก็ยังใช้ได้ แต่เนื้อหาของนิทานต้องเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนอาจจะเน้นถึงประสบการณ์อันจะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้รู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหา

2) การเล่นเกม

เกมเป็นการเล่นภายใต้กติกาเงื่อนไขที่กำหนดโดยมีจุดมุ่งหมายของการเล่น โดยทั่วไปแล้วจะมีการแข่งขันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้น เกมการเล่นหลายเกมสามารถใช้ในการสอนและฝึกคุณธรรม และจริยธรรมต่าง ๆ ได้ดี เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละความอดทน การมีน้ำใจ นักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ การให้อภัย การเล่นและการทำงานเป็นทีม การเคารพ สิทธิผู้อื่น เป็นต้น และเกิดความสนุกสนานในการเรียนสามารถสร้างเป็นแรงจูงใจในการเรียนได้

3) การใช้กรณีตัวอย่าง

เป็นการสอนโดยใช้เรื่อง ใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงและคัดสรรมาหรือเขียนขึ้นเพื่อให้นักศึกษา โดยมีประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เรื่องที่คัดสรรมาหรือเขียนขึ้นนี้ โดยให้ผู้เรียนได้อภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนได้คิด ฟังความคิดเห็นที่หลากหลายแง่มุม ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดพิจารณาและวิเคราะห์หาคำตอบที่เหมาะสม การสอนแบบนี้ นำมาใช้ได้ดีในการสอนคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ โดยครูอาจนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นปัญหาทางสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้

4) การใช้บทบาทสมมติ

เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นตัวละครในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สวม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง ได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจใจบทบาทและแง่มุมที่ต่างไปจากตน ด้วยเหตุนี้การสอนแบบนี้จึงสามารถใช้สอน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้ดี เพราะทั้ง 3 เรื่อง นี้มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ และความรู้สึกโดยตรง

5) การใช้สถานการณ์จำลอง

เป็นการสอนโดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กันในสถานการณ์จำลองจากสถานการณ์จริง มีโอกาสได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริงของสถานการณ์นั้น ในการเล่นสถานการณ์จำลองจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงอาจจะไม่กล้าแสดงออกมา ประสบการณ์ในการเล่นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจลึกซึ้งถึงองค์ประกอบที่ซับซ้อนของสภาพความเป็นจริงนั้น สถานการณ์จำลองจึงสามารถใช้ในการสอนจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

6) กลุ่มย่อย (Small Group)

ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง เป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งได้เรียนรู้ในเรื่องการทำงานร่วมกัน ด้วยความสัมพันธ์อันดี การปรับตัว การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ต่าง ๆ และการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม และตัดสินใจร่วมกัน นอกจากนี้ยังส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ความรู้ ซึ่งกันและกัน และได้ผลงานที่ดีควบคู่กันไปด้วย การสอนวิธีอื่น ๆ โดยเฉพาะการ

สอนที่กล่าวมาข้างต้นล้วนนำเอาการอภิปรายกลุ่มย่อยไปใช้ประกอบทั้งสิ้น ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้ในการอภิปรายสรุป หลังจากได้ทำกิจกรรมการสอนตามวิธีนั้น

สรุปผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอน คือ การสร้างค่านิยมที่เหมาะสมผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขไม่เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน อีกทั้งสามารถตอบสนองของความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ค่านิยม เจตคติที่ถูกต้องเหมาะสมพร้อมปรับแนวคิดความคิดไปในทางที่เหมาะสม

4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

การเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในส่วนการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษานั้น นอกจากจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ยังต้องเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุด และสามารถเผชิญกับความจริงได้อย่างเหมาะสมตามวัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพของคนไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ทุกฝ่ายต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด ทำ ทบทวน พิสูจน์ผล แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากไม่หาความรู้ได้เองและให้ความรู้ทางสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เหตุผลที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนต้องจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างสรรค์ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศพัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา อบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังกล่าว จึงต้องมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นี้ขึ้น

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 119 ตอนที่ 123 ก ในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2545 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการ โดยให้แยกภารกิจเกี่ยวกับงานด้านศิลปวัฒนธรรม ไปจัดตั้งเป็นกระทรวงวัฒนธรรม โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุง การบริหารและการจัดการของเขตพื้นที่การศึกษา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สาระสำคัญเกี่ยวกับแนวการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ

หมวดนี้มีสาระที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรา 6 : ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 : เป้าหมายกระบวนการเรียนรู้ และมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

หมวดนี้มีสาระดังนี้

มาตรา 22 : หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 : การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานเกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดาและ

มาตรา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 : การประเมินผลการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มาตรา 27 : ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 : หลักสูตรการศึกษาตามระดับต่าง ๆ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และ กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การบูรณาการความรู้ต่างๆอย่างสมดุล ทั้งความรู้และคุณธรรม โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการเรียนรู้เหล่านั้นติดตัวผู้เรียนไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้รายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมและมีสาระการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาสาระครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ปี เป็นหลักสูตรที่จัดอย่างต่อเนื่อง 12 ปี ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 3 ปี

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นหลักในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ และประเมินผลในด้านคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการเรียนรู้ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้อง

กับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

สำหรับมาตรฐานเฉพาะสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสุขภาพ มีดังต่อไปนี้

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ 4.1 : เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

จะเห็นได้ว่ามาตรฐานการเรียนรู้ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบในการที่จะสร้างเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ ความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยม การตัดสินใจ และการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพควบคู่กันไปด้วยกัน ผู้เรียนจะได้รับ การกระตุ้นและจูงใจให้กำหนดเป้าหมายที่เป็นจริง และมีคุณค่าในการพัฒนารูปแบบของวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี พัฒนาทักษะการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รู้จักการสร้าง ความรับผิดชอบและ สัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่นทั้งที่โรงเรียน บ้าน และในชุมชน ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างและยอมรับในความแตกต่าง นั้นเกิดการพัฒนาศักยภาพในการเผชิญกับปัญหาท้าทาย ความเครียด ความกดดัน ความขัดแย้ง และการสร้างเสริมสุขภาพ

ดังนั้นเพื่อให้การสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิงในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสุขภาพและ วิชาพลศึกษานั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการสร้างเสริมสุขภาพในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. สามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เติบโตสมวัยได้
2. สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และพัฒนาการทางเพศได้
3. สามารถสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้
4. สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์
5. มีทักษะการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาชีวิตด้วย

วิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม

6. รู้จักวิธีการตัดสินใจในการหลีกเลี่ยงการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ที่มีอันตรายถึงชีวิต และการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ

7. มีทักษะป้องกันภาวะโภชนาการที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

8. มีทักษะในการจัดการกับอารมณ์ ความเครียด และการฝึกจิต

9. รู้จักการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญภัยอันตราย และสถานการณ์ที่ซับซ้อนด้านสารสนเทศ

10. รู้จักการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญภัยอันตราย และสถานการณ์ที่ซับซ้อนด้าน

ความรุนแรง

สรุปได้ว่าลักษณะกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จะทำให้ได้ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ตั้งงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความเสียสละ เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและทำประโยชน์ให้แก่ สังคม และประเทศชาติได้ และคนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุขและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนด้านจิตพิสัย

สมศรี เจิงไพจิตร (2532) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมด้านจิตพิสัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด 487 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นและแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของ แกรี่ อี ดาวน ซึ่งมีความเที่ยง 0.84 และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและมีค่าความเที่ยง 0.89 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมด้านจิตพิสัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ -0.034 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วรพร ชาวสุทธ์ (2533) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบคัดสรรทางด้านจิตพิสัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบคัดสรรทางด้านจิตพิสัยที่สัมพันธ์กับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 367 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 252 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหลายชั้นตอน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ 2 ชุด และแบบวัดจิตพิสัยต่อวิชาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคัดสรรทางด้านจิตพิสัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ดังนี้ 1) เจตคติ ความสนใจ แรงจูงใจ ความวิตกกังวล และมโนคติแห่งตน สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) แรงจูงใจ ความวิตกกังวล และมโนคติแห่งตน สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 3) แรงจูงใจ ความวิตกกังวล และมโนคติแห่งตน สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น องค์ประกอบคัดสรรทางด้านจิตพิสัยที่สัมพันธ์กับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนี้ 1) เจตคติ และความวิตกกังวลสัมพันธ์กับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ความวิตกกังวลสัมพันธ์กับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 3) ความวิตกกังวลสัมพันธ์กับการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้น

บุญทอง บุญทวี (2534) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างแบบทดสอบวัดจิตพิสัยกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับชั้นประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแบบสอบวัดจิตพิสัยกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ตามขั้นตอนการวัดของบลูม และคณะ โดยยึดสมรรถภาพที่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ 5 สมรรถภาพ แยกสมรรถภาพละ 1 ฉบับ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนประจำตัวเลือกเป็น 1,2,3,4 หรือ 5 คะแนน แบบสอบแต่ละฉบับมี 20 ข้อ ใช้เวลาฉบับละ 40 นาที ทดลองใช้ครั้งแรกกับนักเรียน 458 คน ใช้จริงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2,927 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อและหาคุณภาพทั้งฉบับ ตามรายสมรรถภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แบบสอบทั้งชุดวัด 5 สมรรถภาพ มีความตรงตามเนื้อหาซึ่งตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและข้อมูลเชิงประจักษ์จากการตอบของนักเรียน ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำแนกเป็นรายข้อ ปรากฏว่า กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ตอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกข้อ ส่วนความตรงร่วมสมัยซึ่งพิจารณาจากการประเมินของครูและการประเมินตนเอง ปรากฏผลแยกเป็นรายสมรรถภาพดังนี้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแบบสอบวัดสมรรถภาพการมีวินัยในตนเอง การคิดวิจารณ์ญาณและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีนิสัยรักการทำงาน การรู้คุณค่าและชื่นชมศิลปวัฒนธรรมของชาติ กับ การประเมินของครูเป็น 0.56 , 0.50 , 0.49 , 0.33 ตามลำดับ สัมประสิทธิ์ระหว่างคะแนนแบบสอบวัด

สมรรถภาพการมีวินัยในตนเอง การคิดวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การทำงานและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การมีนิสัยรักการทำงาน การรู้คุณค่าและชื่นชมศิลปวัฒนธรรมของชาติกับคะแนนนักเรียนประเมินตนเองเป็น 0.82 , 0.76 , 0.83, 0.28 , 0.85 ตามลำดับ โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด 0.45 , 0.56 , 0.45 , 0.92 , 0.42 ตามลำดับ

บุษบา สุวรรณโสภณ (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การลดความวิตกกังวลของผู้เรียนทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความวิตกกังวลในการเรียนทักษะการพูดและผลสัมฤทธิ์ในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัย และกิจกรรมการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 89 คนที่กำลังเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษหลัก 1 (๑011) โรงเรียนนวมินทราชูทิศพายัพ อ.แมริม จ.เชียงใหม่ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 44 คน และกลุ่มควบคุม 45 คน จากการทดสอบความมีนัยสำคัญของมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนจากแบบสอบถามความวิตกกังวล ในการเรียนทักษะการพูดและคะแนนความสามารถในการพูดด้วยค่าที่(t-test) พบว่าความวิตกกังวลในการเรียน ทักษะการพูด และความสามารถในการพูดของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน ดำเนินการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัย และสอนกลุ่มควบคุมโดยใช้กิจกรรมการสอนตามปกติเป็นเวลา 5 สัปดาห์ หลังจากนั้นให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความวิตกกังวลในการเรียนทักษะ การพูดและทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการพูดหลังจากสอนจบทุกเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การค่าทดสอบที่ (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัย มีความวิตกกังวลในการเรียนทักษะการพูดต่ำกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมที่เน้นจิตพิสัยมีผลสัมฤทธิ์ในการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นันทนา แสนสาคร (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยตามหลักสูตรการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ตามหลักสูตรการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในระดับประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ครูประจำชั้นหรือครูที่สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมจำนวน 521 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 421 คน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการทดลองหลักสูตรการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยตามหลักสูตรการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม 1) การใช้กิจกรรมร่วมกับสื่อการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่ครูผู้สอนเห็นว่า

เหมาะสมมากที่สุด คือ การบรรยายร่วมกับหนังสืออ่านประกอบเสริมความรู้ รองลงมาคือการใช้การอภิปรายร่วมกับหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ และการปฏิบัติจริงร่วมกับหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ ตามลำดับ) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูระหว่างระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม พบว่า ครูผู้สอนทั้งหมดมีความคิดเห็นตรงกันคือ เห็นว่าควรใช้การบรรยายร่วมกับหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ รองลงมาคือการใช้การอภิปรายร่วมกับหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ และใช้การปฏิบัติจริงร่วมกับหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ ตามลำดับ ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยตามหลักสูตร การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม พบว่า สื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุดคือ วิดีทัศน์ รองลงมาคือหนังสืออ่านประกอบ / เสริมความรู้ หนังสือแบบเรียนครูหรือผู้ปกครอง และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามลำดับ

Dawsan (1987: 1101-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลลัพธ์ทางพุทธิพิสัยและทางจิตพิสัยของโครงการป้องกันการข่มเหงทางเพศในวัยเด็ก (An Evaluation of Cognitive and Affective of a Prevention Program For Childhood Sexual Abuse) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 จำนวน 237 คน ปี ค.ศ.1982 โดยสุ่มชั้นเรียนอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ผู้รับการทดลองจะได้รับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนและการทดสอบหลังเรียนในระยะติดตามผลในเรื่องการวัดความกังวล ความรู้เกี่ยวกับการข่มเหงทางเพศ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดความกังวล (The State Anxiety Inventory for Children STAIC) สร้างโดยสปีลเบอเกอร์ (Speiberger) และแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการข่มเหงทางเพศ (The Personal Safety Issues Test) ซึ่งได้มีการปรับปรุงโดยโครงการป้องกันการข่มเหงทางเพศของศูนย์สุขภาพจิต ได้ทำการทดลองที่โรงเรียนเมืองเมมลิส การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยายและทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายทาง (MANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยการวัดซ้ำ ๆ (ANOVA) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงระดับความกังวลกับคะแนนความรู้เกี่ยวกับเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2) ผลจากการทดลองของกลุ่มทั้งสองพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยในการสอบหลังเรียนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

Simsek (1992) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการจำ การทดลองการเรียนโดยเรียนแบบรายบุคคล และแบบกลุ่มร่วมมือ (The Impact of Cooperative Group Composition on Student Performance and Attitudes during Interactive Videodisc Instruction) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนเกรด 5-6 วิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า มีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทั้งด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ เวลา การปฏิบัติงาน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กลุ่มที่มีเจตคติแตกต่างกันจะมีความเชื่อมั่นในการทำงานมากกว่ากลุ่มที่เหมือนกัน ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำ และมีความคงทนในการจำสูงกว่า

Wilburne (1997) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการสอนกลยุทธ์การรู้คิดในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครู (The Effect of Teaching Metacognitive Strategies to Preservice Elementary School Teachers on Their Mathematical Problem Solving Achievement and Attitude) โดยการศึกษาถึงทดลอง ใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ กลุ่มทดลองได้รับการสอนกลยุทธ์ทางปัญญาในวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้เรียนในวิชาเดียวกัน แต่ไม่ได้รับการสอนกลยุทธ์ทางปัญญา ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาสูงขึ้น แต่เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ไม่สูงขึ้น และกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม แต่มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุม

Pogue and AhYun (2006) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการใช้อวัจนภาษาของผู้สอนและความน่าเชื่อถือในการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจและเจตคติของผู้เรียน (The Effect of Teacher Nonverbal Immediacy and Credibility on Student Motivation and Affective Learning) วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาถึงผลของการใช้อวัจนภาษาของผู้สอนและความน่าเชื่อถือในการเรียนรู้ว่ามีผลกระทบต่อแรงจูงใจและเจตคติของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร สมมติฐานของการศึกษา 1)

การปฏิสัมพันธ์ของการใช้อวัจนภาษาและความน่าเชื่อถือมีผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาสูงแต่มีความเชื่อถือต่ำ จะมีแรงจูงใจมากกว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาต่ำแต่มีความเชื่อถือสูงหรือไม่2)การปฏิสัมพันธ์ของการใช้อวัจนภาษา และความน่าเชื่อถือมีผลต่อเจตคติของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาสูงแต่มีความเชื่อถือต่ำจะมีเจตคติมากกว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาต่ำแต่มีความเชื่อถือสูงหรือไม่วิธีการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 151 คน แยกเป็น ชายจำนวน 56 คน หญิง 91 คน และ 4 คนที่ไม่ระบุเพศของตนเอง โดยให้ตอบแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Likert scale) ตามเหตุการณ์จำลองการทดลองโดยผู้เรียนทุกคนจะได้รับเอกสารที่ระบุถึงเหตุการณ์จำลองแล้วตอบคำถามที่ได้ตั้งเอาไว้ รายงานผลตามสมมติฐานของการศึกษาดังนี้ 1) การปฏิสัมพันธ์ของการใช้อวัจนภาษาและความน่าเชื่อถือมีผลต่อแรงจูงใจของผู้เรียนโดยผู้เรียนที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาสูงแต่มีความเชื่อถือต่ำจะมีแรงจูงใจมากกว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาต่ำแต่มีความเชื่อถือสูงหรือไม่ ผลการศึกษาสนับสนุนเพียงบางส่วนเท่านั้น 2) การปฏิสัมพันธ์ของการใช้อวัจนภาษาและความน่าเชื่อถือมีผลต่อเจตคติของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาสูงแต่มีความเชื่อถือต่ำ จะมีเจตคติ

มากกว่าผู้เรียนกลุ่มที่มีความต้องการทางอวัจนภาษาต่ำแต่มีความเชื่อถือสูงหรือไม่ ผลการศึกษาสนับสนุนว่าสามารถสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้เรียนได้ สรุปผลการศึกษาได้ว่า การใช้อวัจนภาษาของผู้สอนและความน่าเชื่อถือของผู้สอนมีผลต่อเจตคติและแรงจูงใจของผู้เรียน

Lin Grace Hui Chin (2008) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนผ่านทางทฤษฎีเจตคติของ Krashen (Pedagogies Providing Krashen's Theory of Affective Filter) จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อพิสูจน์และขยายผลทฤษฎีของ Krashen ในการสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาการเรียนรู้เช่นกัน การศึกษาชิ้นนี้ เป็นการศึกษาการสอนภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ ประเทศไต้หวัน การศึกษาแนะนำให้คณาจารย์ใช้กิจกรรมเกม เพลงและหนัง ละคร ร่วมกับการสอน การเก็บข้อมูล เก็บโดยการใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ นักศึกษาปีหนึ่งจาก มหาวิทยาลัย MingDao จำนวน 98 คนจาก 2 ห้องเรียน คือห้องเรียนวันอังคาร 53 คน และ ห้องเรียนวันพฤหัสบดี 45 คน โดยมีระยะเวลาของการเก็บข้อมูล 1 ภาคการศึกษา หรือ 18 สัปดาห์ ในระยะเวลาดังกล่าวนักศึกษาจะได้รับการเรียนรู้ผ่านทางทฤษฎีของ Krashen เป็นจำนวน 36 ชั่วโมง มีการวัดระดับคะแนนก่อนเรียน (pretest) และหลังเรียน (posttest) ในระยะเวลา 9 สัปดาห์แรก นักศึกษาจะเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านเกม โดยกิจกรรมส่วนใหญ่มาจากหนังสือ Activity Box และ Imaginative Projects เพื่อลดอาการกังวลและเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาของนักศึกษา จากนั้นก็ใช้เพลง 15 เพลงในการสอน โดยจะนำเสนอคำศัพท์จากบทเพลงก่อนที่จะให้นักศึกษาฟังเพลง จากนั้นครูจะเปิดประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับวลี ความหมายและประวัติของเพลง หลังจากนั้นก็จะใช้บทละครเรื่อง Romeo and Juliet โดยครูจะให้นักศึกษาอ่านบทละครก่อนเป็นเวลา 5 สัปดาห์ แล้วให้ดูหนังเรื่องเดียวกับบทละคร ผลการศึกษา พบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรม เพลง และ หนัง ทำให้นักศึกษาสนุกและมีการพัฒนาการทางด้านภาษาอังกฤษสูงขึ้น เนื่องจากนักศึกษาแสดงเจตคติที่ดีต่อการเรียน การสอนโดยผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ นี้

Mottet, Timothy P. (2008) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน/การสื่อสารที่มีต่อเจตคติ การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (Instructional Communication Predictors of Ninth-Grade Students' Affective Learning in Math and Science) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการสอน/การสื่อสารของครูต่อสามารถบ่งชี้ถึงความต้องการของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จะเรียนต่อและเข้าทำงานในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 2) ผลของเทคนิคและพฤติกรรมการสอน/การสื่อสารของครูต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) ความแตกต่างเกี่ยวกับความคิดด้านเจตคติของนักเรียนระหว่างนักเรียนกลุ่มที่เรียนคณิต-วิทย์ และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนคณิต-วิทย์ และ 4) ความแตกต่างด้านความคิดด้านเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูที่สอนและไม่ได้สอน คณิต-วิทย์ สมมติฐานในการศึกษานี้ ได้แก่ อวัจนภาษาของครู ความกระจำงในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนนั้น มีผลต่อเจตคติการเรียนของนักเรียน ในขณะที่ การแสดง

ความไม่แน่นอน จะส่งผลที่ไม่ดีต่อเจตคติการเรียนรู้นักเรียน คำถามการวิจัยมีดังนี้ คำถามวิจัยที่ 1 เพศของผู้สอน และนักเรียนมีผลต่อเจตคติการเรียนรู้นักเรียนหรือไม่ คำถามวิจัยที่ 2 ตัวแปรใด (พฤติกรรมการสื่อสารของผู้สอน, เทคนิคการเรียนรู้นักเรียน) ที่มีผลต่อการเรียนรู้และเจตคติของนักเรียนคณิต-วิทย์ และนักเรียนที่ไม่ได้เรียนคณิต-วิทย์มากที่สุด คำถามวิจัยที่ 3 นักเรียนคิดว่าผู้สอนคณิต-วิทย์นั้น ใช้ อวัจนภาษาของครู ความกระจ่างในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนน้อย และแสดงความไม่แน่นอนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้สอนคณิต-วิทย์หรือไม่ วิธีการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมปีที่ 9 จำนวน 497 คน (ชาย 239 คน และ หญิง 258 คน) จากโรงเรียนแถบชานเมือง ภูมิภาครัฐเท็กซัส วิธีการแบบสอบถามทั้ง 7 แบบสอบถามนั้นดัดแปลงมาเพื่อให้เหมาะสมกับระดับอายุของนักเรียน เครื่องมือแบบสอบถามแต่ละหัวข้อนั้นมาจากการดัดแปลงของรายชื่อดังต่อไปนี้ 1) เครื่องมือวัด อวัจนภาษา มาจาก Richmond, Gorham, and McCroskey's Nonverbal Immediacy Behaviors (NIB) 2) เครื่องมือวัด ความกระจ่างในการสอน มาจาก Chesebro and McCroskey's Teacher Clarity Short Inventory (TCSI) เครื่องมือวัด ความเหมาะสมของเนื้อหา มาจาก Frymier and Shulman's Content Relevance Scale 4) เครื่องมือวัด การแสดงความไม่แน่นอน มาจาก Ellis's Teacher Confirmation Measure 5) เครื่องมือวัด เทคนิคการเรียนของนักเรียน มาจาก Weinstein and Palmer's The Learning and Study Strategies Inventory – High School Version (LASSI-HS) และ 6) เครื่องมือวัด เจตคติการเรียนรู้นักเรียน มาจาก McCrosky's Affective Learning Scale (ALS) ผลการศึกษา พบว่า 1) อวัจนภาษาของครู ความกระจ่างในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนนั้น มีผลดีต่อเจตคติการเรียนของนักเรียน ในขณะที่ การแสดงความไม่แน่นอน จะส่งผลที่ไม่ดีต่อเจตคติการเรียนรู้นักเรียนนั้น ผลที่ออกมาสนับสนุนว่าปัจจัยของสอนของผู้สอนมีผลต่อเจตคติการเรียนของนักเรียน ตอบคำถามวิจัยที่ 1 – เพศของผู้สอน และนักเรียนมีผลต่อการเจตคติการเรียนรู้นักเรียนหรือไม่ ผลการศึกษาไม่สนับสนุนว่า เพศของผู้สอนและนักเรียนมีผลต่อเจตคติของนักเรียน อวัจนภาษาของครู ความกระจ่างในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนนั้น มีผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในขณะที่ การแสดงความไม่แน่นอน จะส่งผลที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการศึกษาออกมาสนับสนุนเพียงแต่ด้านการใช้อวัจนภาษาและ ความกระจ่างในการอธิบายเท่านั้น ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 2) เทคนิคการเรียนรู้นักเรียนมีผลดีต่อการเรียนรู้และเจตคติของนักเรียน ผลที่ออกมาสนับสนุนว่าเทคนิคการเรียนรู้นักเรียนมีผลต่อเจตคติการเรียนของนักเรียน ตอบคำถามวิจัยที่ 2 ตัวแปรใด (พฤติกรรมการสื่อสารของผู้สอน เทคนิคการเรียนรู้นักเรียน) ที่มีผลต่อการเรียนรู้และเจตคติของนักเรียนคณิต-วิทย์ และนักเรียนที่ไม่ได้เรียนคณิต-วิทย์มากที่สุด ผลการศึกษาบ่งบอกว่า พฤติกรรมการสื่อสารของผู้สอน เทคนิคการเรียนรู้นักเรียนคณิต-วิทย์มีผลเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เรียนคณิต-วิทย์ 3) นักเรียนคณิต-วิทย์มีเจตคติด้านการเรียนรู้ต่ำกว่า นักเรียนที่ไม่ได้เรียนคณิต-วิทย์ ผลการศึกษาไม่สนับสนุน ตอบคำถามวิจัยที่ 3 นักเรียนคิดว่าผู้สอนคณิต-วิทย์นั้นใช้อวัจนภาษาของครู ความกระจ่างในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนน้อย และแสดง

ความไม่แน่นอนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้สอนคณิต-วิทย์ ผลการศึกษาสนับสนุนตามคำถามที่ว่าผู้สอนคณิต-วิทย์นั้นให้อัจฉริยภาพของครู ความกระตือรือร้นในการอธิบาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับบทเรียนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้สอนคณิต-วิทย์ สรุปผลการวิจัยพบว่านักเรียนคาดหวังว่าผู้สอนสามารถอธิบายและสามารถใช้ความรู้ที่มีได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งนักเรียนมีเจตคติที่ดีทั้งต่อผู้สอนที่สอนคณิต-วิทย์ และไม่ได้สอนคณิต-วิทย์

Littleldyke, Michael (2008) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม: ผ่านทางการบูรณาการด้านความคิดและเจตคติ (Science Education for Environmental Awareness: Approaches to Integrating Cognitive and Affective Domains) การวิจัยนี้กล่าวถึงการสอนนักเรียนให้ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมโดยการใช้กรอบแนวคิดแบบโพสต์โมเดิร์น (Postmodernism) เนื่องจากการสอนวิทยาศาสตร์แบบเดิมนั้น แม้ว่านักเรียนจะตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ใช่ว่านักเรียนจะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง การศึกษาโดยใช้กรอบความคิดดังกล่าว ไปใช้ร่วมกับเจตคติ บริบท และหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่าสามารถสร้างการเชื่อมโยงของความรู้ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และสามารถสร้างความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย ข้อเสนอแนะในการวิจัยมีดังนี้ ในการสร้างเจตคติที่ดีและเหมาะสมกับนักเรียนนั้น ครูจะต้องเป็นตัวอย่างเพื่อเสริมให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ ความมั่นใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ความเข้าใจถึงการประนีประนอมและปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้ การเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจทั้งตนเอง และผู้อื่นได้สำหรับบริบทนั้น หมายถึง สัมพันธภาพของตนเองต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองตั้งแต่ สุขภาพของตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การดูแลสัตว์และสิ่งแวดล้อม ใส่ใจในความรู้ระบบนิเวศน์และสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุณหภูมิและอวกาศ สำหรับการนำเข้าไปรวมในบทเรียนนั้น ก็คือการนำเอาการเรียนการสอน อาทิ วิถีโคจร หรือวงจรรีโอดี หรือ วงจรพลังงานที่สามารถบูรณาการความรู้จากหลายๆวิชามารวมกันให้อยู่ในหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความเกี่ยวเนื่องของสิ่งต่างๆ

Kerry Shephard (2008) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อความยั่งยืนในรั้วมหาวิทยาลัย: ค้นหาผลของการเรียนรู้ด้านเจตคติ (Higher Education for Sustainable: Seeking Affective Learning Outcomes) วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อประยุกต์ทฤษฎีทางการศึกษาและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทางด้านเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม วิธีการดำเนินการวิจัยกล่าวอ้างถึงทฤษฎีเจตคติของ Bloom และคณะ และการนำไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากปัญหาของทฤษฎี ของผู้เรียนที่สามารถ ศึกษาเรียนรู้ ยกตัวอย่าง วิพากษ์ แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติจริง ปัญหานี้ยังไม่มีการศึกษาหรือมีนักวิชาการออกมาแก้ไขได้หรือไม่สามารถศึกษาได้อย่างชัดเจน ปัจจัยต่อมาคือ การตัดสินใจในการบริหารสถาบันการศึกษา เกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น

ส่วนมากจะสอนให้ผู้เรียนตระหนักและพูดถึงปัญหา แต่ยังไม่มีการปลูกจิตสำนึกให้ลงมือปฏิบัติ ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการศึกษามีดังนี้ ทางสถาบันการศึกษาควรเน้นให้ผู้สอน ไม่เพียงแต่พูดถึงการแก้ปัญหา แต่ควรจะร่วมมือกันในการหาวิธีที่จะลงมือสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยอาจจะเริ่มจากตัวผู้เรียนก่อน เพื่อให้เกิดการศึกษาอย่างยั่งยืน ปัจจัยที่กล่าวถึงต่อมา คือ สาขาวิชาใดที่มีความพยายามและประสบความสำเร็จในการค้นหาและสร้างเจตคติในการเรียนรู้อย่างยั่งยืน หนึ่งในหลายๆสาขาวิชาที่ประสบความสำเร็จคือสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยการใช้กิจกรรมการสอนที่หลากหลาย อาทิ การเชิญบุคลากรทางการแพทย์มาทำงานร่วมกับผู้ฝึกงาน หรือการใช้การสื่อสารผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างเครือข่ายและสร้างเจตคติต่อการถามหรือค้นหาคำตอบจากบุคลากรท่านอื่น ๆ ทั้งนี้ต้องมีการพิจารณาถึงเจตคติของผู้ฝึกงานก่อนเพื่อให้ได้บุคลากรที่เต็มใจที่จะเรียนรู้และทำงานในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเจตคติในการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการสอนผ่านงานบริการชุมชน (Service Based/Community Based Teaching) ซึ่งเป็นการสร้าง เจตคติที่ดีในการเรียนรู้และลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ในการวัดระดับความสำเร็จในการสร้างเจตคติเพื่อการศึกษาอย่างยั่งยืนนั้น มีหลายวิธีได้แก่ การใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ อีกทั้งยังต้องมีการให้รางวัลสำหรับบุคลากรตัวอย่าง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตพิสัย จะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับเจตคติ ความตระหนัก จิตสำนึก ความสนใจ แรงจูงใจ ค่านิยม การตัดสินใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางด้านจิตพิสัย โดยพบว่า การเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรม และสื่อการสอนที่เน้นด้านจิตพิสัย จะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมการสอนตามปกติ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดด้านจิตพิสัยจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มี ความตระหนัก จิตสำนึก ค่านิยมและการตัดสินใจ ที่ดีและเหมาะสมทางการสร้างเสริมสุขภาพได้

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

วัฒนา มัคคสมัน (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล ตัวอย่างประชากรเป็นเด็กวัยอนุบาลอายุ 5-6 ขวบ จำนวน 37 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 17 คน ขั้นตอนในการวิจัยประกอบด้วย การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ผลการวิจัยเป็นไปดังสมมติฐาน 2 ประการคือ 1) หลังการเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เด็กกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) หลังการทดลองเด็กกลุ่มที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กที่เรียนรูปแบบตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลที่ได้จากการวิจัยคือ

เอกสารรูปแบบการเรียนการสอน 1 เล่ม เอกสารบทบาทและวิธีการสอนของครู จำนวน 1 เล่ม เอกสารตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนจำนวน 2 เล่ม

ปราณี ศิวพรพิทักษ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนด้วยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสำหรับพัฒนาพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้วยสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ และ 3) เพื่อตรวจสอบผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรียงตามตัวนำหน้าหลักความสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรม รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นแผนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ การควบคุมพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เชิงเจตคติต่อพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติรวมทั้งทางด้านการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในห้องเรียน ด้านการทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ และด้านการทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้านพุทธิพิสัยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ด้านพุทธิพิสัยสูงกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ (2540) ได้ทำการพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการสอนบูรณาการเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ใน การทดลองต้องการเปรียบเทียบความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 60 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายและจับกลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเดียวกันในกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวินิจฉัยได้แก่ แบบวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งวัด 3 ครั้ง ก่อนการทดลอง หลังสอนภาคทฤษฎี และหลังการสอนภาคปฏิบัติแบบสังเกตพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งได้รับการตรวจหาความตรงและความเที่ยงแล้วและการบันทึกพฤติกรรมจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ส่วนวิธีการสอนที่ใช้ ได้แก่ การกระจ่างค่านิยม การ

สืบสอบทางจริยธรรม การประชุมปรึกษาทางคลินิก และการเสนอกรณีศึกษา ซึ่งบูรณาการวิธีการสอนทุกวิธีในการสอนวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช โดยยึดหลักจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ในการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านการสอนภาคทฤษฎีพบว่า คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังสอนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการสอนภาคปฏิบัติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังการสอนของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลอง ก่อนการสอนและหลังการสอนทฤษฎีไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการสอนภาคปฏิบัติและหลังการสอนภาคปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มควบคุมความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษากลุ่มทดลองมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมดีกว่ากลุ่มควบคุม

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพร้อมทั้งประเมินรูปแบบการสอน โดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ที่มีระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ระดับละ 10 คน กลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับได้รับการสุ่มระดับละ 5 คน เข้าในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองเรียนด้วยรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ที่พัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถส่งเสริมความใฝ่รู้แก่นักเรียน ด้วยการนำเสนอสาระอิงบริบท ซึ่งเป็นจุดรวมของเนื้อหาสำคัญของบทเรียนที่มีความครอบคลุม ชับซ้อน และน่าสนใจเพียงพอที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นค้นคว้า และดำเนินการค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ แล้วสรุปเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับสาระอิงบริบทเดิมและสามารถนำความรู้ที่ได้ทั้งหมดไปใช้ในการกำหนดประเด็นค้นคว้าใหม่ต่อไป 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนต่อทักษะการแสวงหาความรู้ ซึ่งเมื่อทดสอบในแต่ละระดับ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในแต่ละระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนทุกระดับ 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และนักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อการแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนตามรูปแบบการสอนกับระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนต่อเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ ซึ่งเมื่อทดสอบรายคู่พบว่านักเรียนที่มีระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนสูง มีเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูง

กว่านักเรียนที่มีระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียน ปานกลาง และต่ำ และนักเรียนที่มีระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนปานกลาง มีเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนที่มีระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนต่ำ เมื่อทดสอบในแต่ละระดับพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมในแต่ละระดับแถมเฉลี่ยทางการเรียนทุกระดับ 4) นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

จรรยา ภูอุดม (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ และศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงเหตุผล และทักษะการรู้จักคิด ความเข้าใจในมิติและการนำความรู้ไปใช้และเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ กับนักเรียนที่เรียนตามปกติ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้นี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดและผลงานของนักการศึกษากลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ โดยแบ่งขั้นตอนในการพัฒนาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ 3) การหาประสิทธิภาพของรูปแบบ และ 4) การปรับปรุงรูปแบบรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัญหา 2) ความรู้สึกลอยากแก้ปัญหา 3) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 4) ความรู้ความสามารถเดิม 5) กิจกรรมการแก้ปัญหา 6) พัฒนาการทางปัญญา และ 7) เจตคติต่อการเรียน โดยจัดลำดับขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็น 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 นำเสนอสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความรู้สึกลอยากแก้ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือแก้ปัญหา และขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ดำเนินการทดลองโดยใช้รูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 1 กลุ่ม มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการทดสอบ ก่อนการทดลองหลังสิ้นสุดการทดลอง และหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 เดือน ด้วยแบบทดสอบและแบบประเมินจำนวน 4 ฉบับคือ 1) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดเชิงเหตุผล 2) แบบทดสอบวัดความเข้าใจในมิติและการนำความรู้ไปใช้ 3) แบบประเมินทักษะการรู้จักคิด และ 4) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากแฟ้มสะสมงานของนักเรียนและการสังเกตบันทึกพฤติกรรมนักเรียนขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 81 คน จาก 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 39 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 42 คน กลุ่มทดลองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้น ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้กลุ่มควบคุมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติใช้เวลาในการทดลองจำนวน 17 คาบเรียนในเวลา 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะ

การคิดเชิงเหตุผลดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ มีความเข้าใจในมิติสูงกว่าและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ มีความคงทนของความเข้าใจมากกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ และมีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติและมีพัฒนาการด้านทักษะการรู้คิดเกี่ยวกับการกำกับตนเองดีกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

อิศริยา ทองงาม (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบนำตนเองวิชาวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสรรค์สร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบนำตนเอง วิชาวิทยาศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสรรค์สร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเปรียบเทียบผลการสอนนักศึกษา ระหว่างกลุ่มที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนกับกลุ่มที่เรียนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบนำตนเอง โดยกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเรียนเป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้ทักษะการเรียนรู้คือ เทคนิคแผนที่จิตทัศน์และแผนที่มโนทัศน์เป็นยุทธศาสตร์การเรียน และจัดทำผลงานการเรียนรู้เก็บรวบรวมในแฟ้มสะสมผลงานและผู้เรียนประเมินตนเอง ในการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนผู้เรียนต้องจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ เพื่อแสดงความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผลการเปรียบเทียบความสามารถของนักศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีลักษณะการเรียนแบบนำตนเอง ความสามารถสรรค์สร้างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำงานอย่างเป็นระบบ การปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การประมวลความรู้ และการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ผลการประเมินตามสภาพจริง พบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีการประเมินตนเองที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำงานอย่างเป็นระบบและการปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้นจากการประเมินตนเอง 3 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินโดยผู้สอน ในการประเมินผลงานการเรียนรู้ในแฟ้มสะสมผลงาน

เพลินตา พรหมบัวศรี (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล 2) ประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า (1) กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหาในสถานการณ์จริง 2) ขั้นระบุปัญหา 3) ขั้นเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย 4)

ชั้นเลือกแนวทางแก้ปัญหา 5) ชั้นตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 6) ชั้นรวบรวมข้อมูล 7) ชั้นแลกเปลี่ยนความรู้ 8) ชั้นสรุปหลักการและวิธีการแก้ปัญหา และ 9) ชั้นนำหลักการและวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ในสถานการณ์ปัญหาใหม่ (2) ผลการประเมินกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า 1) นักศึกษาที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนความรู้ทางการพยาบาล และทักษะการใช้กระบวนการพยาบาลสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดหรือสูงกว่าร้อยละ 60 2) นักศึกษาที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์มีคะแนนความรู้ทางการพยาบาล ทักษะการใช้กระบวนการพยาบาล และเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลสูงกว่านักศึกษาที่เรียนโดยใช้การสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษาที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ที่พัฒนาขึ้นมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาล โดยเฉพาะด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อเสนอแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง 2) เพื่อศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้รวมทั้งเอกสารในต่างประเทศที่มีการนำเอาแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ไปใช้ 3) เพื่อวิจัยแบบ ex.post facto ในโรงเรียนสัตยาไสเพื่อหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง 4) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5) เพื่อทดสอบและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ พบว่า มีแนวคิดที่ใกล้เคียงกับแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย ทฤษฎีและแนวคิดของรูปแบบ วัตถุประสงค์ และกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญ คือ 1. การสวมตนนั่งสมาธิแบบใช้แสงสว่าง 2. การสอนโดยสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน 3. การสร้างบรรยากาศที่ดีโดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดี 4. การดึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายในตัวผู้เรียน 5. การบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ในรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ 6. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และได้มีการทดลองสอนรูปแบบนี้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและนิสิตในระดับอุดมศึกษา ซึ่งพบว่าสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

ฤทัยรัตน์ ธนเสนา (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบช่วยเสริมศักยภาพเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบช่วยเสริมศักยภาพเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาพยาบาล และ 2) เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดย (1) เปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาพยาบาลที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดำเนินการพัฒนารูปแบบการ

เรียนการสอนโดยการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบช่วยเสริมศักยภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนการคิดโดยผ่านการประเมินและวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมการคิดของนักศึกษาพยาบาลนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี จำนวน 59 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับคู่แล้วสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองมีจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวน 29 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการคือ ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการประเมินแบบมีส่วนร่วมและแทรกอยู่อย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนการสอน และงานที่มอบหมายให้กับผู้เรียนต้องเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการสังเคราะห์ และทักษะการประเมิน ขั้นตอนการเรียนการสอนมี 6 ขั้นตอนได้แก่ 1) การตรวจสอบความสามารถในการทำงาน 2) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และมอบหมายภาระงาน 3) การวางแผนการทำงานและประเมินคุณภาพของงาน 4) การสนับสนุนการปฏิบัติงานประเมินความเข้าใจและให้ข้อมูลป้อนกลับ 5) การฝึกปฏิบัติการใช้ความรู้และ 6) การปฏิบัติงานในสถานการณ์ใหม่อย่างอิสระ การวัดและประเมินผลเป็นการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน 2) ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า 2.1) คะแนนเฉลี่ยทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการสังเคราะห์ และทักษะการประเมิน ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) คะแนนเฉลี่ยทักษะการวิเคราะห์ และทักษะการสรุปอ้างอิง ของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนเฉลี่ยทักษะการสังเคราะห์และทักษะการประเมินของกลุ่มควบคุม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2.3) คะแนนเฉลี่ยทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสรุปอ้างอิง ทักษะการสังเคราะห์และทักษะการประเมิน หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.4) ข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดและการปฏิบัติงานและการทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินในชั้นเรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือ การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน พบว่า มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน การหาประสิทธิภาพของรูปแบบโดยการทดลอง ที่มีกลุ่มทดลองเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ อย่างละ 1 กลุ่ม มีการเก็บ

ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการใช้แบบสอบถามทดสอบก่อนการทดลอง และหลังสิ้นสุดการทดลอง ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากแฟ้มสะสมงานของนักเรียน และการสังเกตบันทึกพฤติกรรมนักเรียนขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพ

สุภาภรณ์ สิทธิคง (2529) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1)นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา ในกรุงเทพมหานคร มีการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในเกณฑ์ดี 2) จากการเปรียบเทียบการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุจินต์ สติรแพทย์ และคณะ (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะสุขภาพของนักเรียนในพื้นที่สาธารณสุขเขต 1 ปีการศึกษา 2539 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพของนักเรียนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา จากจังหวัดปทุมธานี อ่างทอง และสมุทรปราการ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่สาธารณสุขเขต 1 จำนวน 1,320 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจสุขภาพ ที่พัฒนามาจากบัตรสุขภาพนักเรียน (แบบ สศ.3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ และโคร์แอสควร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีน้ำหนักเกินเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 20.30 และมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 10.20 สายตาผิดปกติร้อยละ 1.67 ภาวะการได้ยินผิดปกติ ร้อยละ 4.45 และมีความผิดปกติในช่องหู โดยแก้วหูทะลุ และเป็นโรคน้ำหนวกในอัตราร้อยละ 4.46 และ 3.33 ตามลำดับ นักเรียนมีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กร้อยละ 16.46 สำหรับโรคและความผิดปกติอื่นๆ ที่พบมากใน 5 อันดับ คือโรคฟันผุสูงสุดร้อยละ 86.21 รองลงมาเป็นโรคเหงือกอักเสบ โรคเหา โรคหวัด และโรคเกลื้อน ในอัตราร้อยละ 21.03 , 18.11 , 12.12 และ 10.00 ตามลำดับ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพนักเรียน ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์กับภาวะการเจริญเติบโต ภาวะสายตา ภาวะการได้ยิน และโรคเหงือกอักเสบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพื้นที่เขตเมือง และชนบท มีความสัมพันธ์กับภาวะการเจริญเติบโต ภาวะสายตา ภาวะการได้ยิน และโรคเหงือกอักเสบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เลิศลักษณ์ บุญรอด (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน เป็นนักเรียนชาย 266 คน นักเรียนหญิง 234 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหารสูงในเรื่อง การรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา การรับประทานอาหารเช้าไม่เป็นเวลา การดื่มน้ำอัดลมหรือน้ำชา หรือกาแฟ นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้สารเสพติดสูงในเรื่องการคบค้าสมาคมกับบุคคลที่ติดยาหรือและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านความปลอดภัยสูงในเรื่อง การวิ่งขึ้นลงบันได การไม่สวมหมวกนิรภัย การหยอกล้อกันบนถนน การข้ามถนนได้สะพานลอย มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูงในเรื่อง การใช้สื่อ ได้แก่หนังสือการ์ตูน นวนิยาย นิตยสาร วิดีโอ ภาพยนตร์ ที่มีรูปโป๊เปลือย หรือมีฉากการร่วมเพศ การจับกลุ่มคุยเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ การอยู่ตามลำพังกับเพื่อนต่างเพศ การจับมือถือแขนกับเพื่อนต่างเพศ และการเดินคนเดียวในที่เปลี่ยวและมืด เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพโดยรวม พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูงกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนที่ได้รับค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครอง 1,000 – 2,000 บาทต่อเดือน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูงกว่านักเรียนที่ได้รับค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองน้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริมา สมศรี (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติด โดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานการประถมศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 600 คน เป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง 300 คน และนักเรียนกลุ่มปกติ 300 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติด โดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองของนักเรียนโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี 2) นักเรียนกลุ่มปกติมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติด โดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองดีกว่านักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนกลุ่มปกติ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเสพติด โดยใช้ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองอยู่ในระดับดียกเว้นข้อ 6 ที่ว่า “เมื่อเพื่อนในกลุ่มบังคับให้เสพยาบ้า”

อมรรัตน์ พาชยานุกูล (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาความสัมพันธ์ของการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด คือด้านพฤติกรรมทางเพศ ส่วนด้านการออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างดีโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมทางเพศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการออกกำลังกาย 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือด้านความเครียดและสุขภาพจิต และด้านการสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า และสารเสพติด ส่วนด้านที่มีระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ ด้านการออกกำลังกาย

นียดา เกียรติยิ่งอังสุลี (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบยากับสุขภาพหญิงไทย : กรณีศึกษาอายุคุมกำเนิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและสถานการณ์การใช้จ่ายคุมกำเนิดของไทยภายใต้ระบบยา ตั้งแต่ขั้นตอนของการคัดเลือก การจัดหา การกระจาย และการใช้ยา โดยศึกษาทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการที่ใช้ในระบบยา พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทและการประสานงานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสุขภาพหญิงไทยในระยะยาว รวมทั้งเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้หญิงที่ใช้จ่ายคุมกำเนิด ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์สุขภาพหญิงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหญิงไทยมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น (75 ปี) แต่ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนมากขึ้นและมีแนวโน้มจากสาเหตุที่เปลี่ยนจากการคลอดบุตร โรคติดเชื้อ ป่วยและเสียชีวิต เนื่องจากอุบัติเหตุจราจร การฆ่าตัวตาย ฆาตกรรม มะเร็งเต้านม และมะเร็งปากมดลูก โดยสาเหตุการป่วยที่สำคัญ ได้แก่การป่วยด้วยโรคติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ การข่มขืนส่วนปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้งยังเป็นปัญหาที่สำคัญของวัยรุ่นหญิง มีแนวโน้มว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในกลุ่มหญิงวัยรุ่นที่มีอายุลดลง (14-20 ปี) สถิติที่น่าสนใจรวมไปถึงการทำแท้งในกลุ่มหญิงที่สมรสแล้วเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากการคุมกำเนิดที่ล้มเหลวและค่านิยมในสังคมที่ต้องการครอบครัวขนาดเล็กลงเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจส่วนการศึกษาในประเด็นการรับรู้เกี่ยวกับยาคุมกำเนิดฉุกเฉินของวัยรุ่น ทำการศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาภาครัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นมีความเข้าใจค่อนข้างดีและยังมีประสบการณ์ในการแนะนำกลุ่มนี้ให้เพื่อนด้วยในสัดส่วนที่สูง แม้ว่าจะมีผู้เคยใช้ยานี้ในสัดส่วนที่น้อยมาก

ระพีพัฒน์ ศรีมาลา (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ความรุนแรงในนักเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการใช้ความรุนแรงในกรุงเทพมหานคร โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วย การสัมภาษณ์นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมความรุนแรง เพื่อนสนิทของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง ครูประจำชั้นของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง และอาจารย์ฝ่ายปกครอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการใช้ความรุนแรงในนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่า การใช้ความรุนแรงในนักเรียนมัศึกษานี้เกิดจากปัจจัยภายในตัวนักเรียน ได้แก่ การขาดการควบคุมอารมณ์ การแสดงออกที่จะสร้างจุดเด่นให้ผู้อื่นยอมรับ ค่านิยมและศักดิ์ศรี การใช้ความรุนแรงในนักเรียนมัธยมศึกษาที่เกิดจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง การขาดความอบอุ่นในครอบครัว การแสดงความรุนแรงในครอบครัว การบังคับใช้กฎระเบียบของโรงเรียนไม่เข้มงวด การแก้แค้นแทนเพื่อน การลงโทษของครูและอิทธิพลของสื่อในปัจจุบัน 2) ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการใช้ความรุนแรง นักเรียนมัศึกษามีความคิดเห็นต่อการใช้ความรุนแรงเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่เหมาะสม และการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมแต่ต้องใช้ ส่วนการมองการแก้ปัญหาความรุนแรงมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การแก้ไขความรุนแรงโดยการใช้ความรุนแรงและแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยการใช้ความรุนแรง

นวลอนงค์ บุญจรรยาศิลป์ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกองมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในโรงเรียนสังกัดกองมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาจาก 4 ภาค ของประเทศไทยและในกรุงเทพมหานครในระหว่างปีพ.ศ. 2544-2545 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน มีนักเรียนที่ได้รับการสำรวจทั้งหมด 2,040 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 12-21 ปี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความปลอดภัย ด้านการสูบบุหรี่ ด้านการช้ำยาและสารเสพติด การดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ด้านการมีเพศสัมพันธ์ ด้านการรับประทานอาหาร และด้านการออกกำลังกาย ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้อาจส่งเสริมให้เกิดอันตรายหรือผลเสียต่อสุขภาพได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเฝ้าระวังและหามาตรการป้องกัน โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ตลอดจนรัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะป้องกันหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในเยาวชน นอกจากนี้ การเตรียมตัวเยาวชนให้พร้อมต่อเหตุการณ์ที่อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตด้วยการฝึกทักษะชีวิต ก็จะเป็นแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงได้อีกวิธีหนึ่ง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับด้านสุขภาพโดยสรุป ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ และภาวะสุขภาพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนยังมีปัญหาในการดูแล

สุขภาพและยังมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัย จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการสร้างเสริมสุขภาพให้ดีขึ้น

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดที่มีผลต่อการพัฒนาด้าน จิตพิสัยของ บลูม (Bloom) แครทไวล บลูมและมาเซีย (Krathwohl, Bloom and Marsia) จอยส์และวีล (Joyce & Weil) แชฟเทล และแชฟเทล (Shaftel and Shaftel) เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิงได้ ผลจากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่นำไปสู่ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนหญิงที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ดังแสดงในแผนภาพประกอบที่ 2.1

แผนภาพประกอบที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

